

სამხედრო მეცნიერებისა და სამხედრო პროგნოზირების პრობლემები ინტელექტუალური და ინფორმაციული დაპირისპირების კონტექსტში

ზურაბ სამხარაძე¹

<https://doi.org/10.61446/pa.3.2025.10279>

აბსტრაქტი

ნაშრომში აღნიშნულია, რომ თანამედროვე სამხედრო საქმე წარმოდგენილია მეცნიერების გარეშე. ტექნოლოგიური პროგრესი, ინოვაციური კვლევები და ინტერდისციპლინარული ცოდნა განსაზღვრავს შეიარაღებული ძალების განვითარებისა და თავდაცვითი შესაძლებლობების დონეს. მეცნიერება უზრუნველყოფს ახალი სტრატეგიული მიდგომების, დაზვერვისა და კიბერუსაფრთხოების სისტემების, ასევე მოწინავე იარაღისა და საინფორმაციო ინფრასტრუქტურის განვითარებას. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სამხედრო მეცნიერების ინტეგრაცია სხვა დისციპლინებთან — ინჟინერიასთან, ინფორმატიკასთან, ფსიქოლოგიასთან და გეოპოლიტიკასთან, რაც იძლევა კომპლექსური გადაწყვეტილებების მიღების საშუალებას. XXI საუკუნეში სამხედრო საქმე გარდაიქმნა ცოდნაზე დაფუძნებულ სფეროდ, სადაც მეცნიერული კვლევა და ანალიტიკა არის არა მხოლოდ ტექნოლოგიური, არამედ სტრატეგიული უპირატესობის მთავარი წყარო. შესაბამისად, მეცნიერების როლი სამხედრო საქმეში დღეს განისაზღვრება როგორც ეროვნული უსაფრთხოების, ინოვაციური თავდაცვის და გლობალური სტაბილურობის უზრუნველყოფის ფუნდამენტური საფუძველი.

ნაშრომში ყურადღება გამახვილებულია, რომ მეცნიერება სამხედრო სფეროში ყოველთვის იყო გადამწყვეტი ფაქტორი სახელმწიფოს თავდაცვითი შესაძლებლობებისა და უსაფრთხოების განსაზღვრაში. ავტორს ხაზი აქვს გასმული, რომ ისტორიულად, სამხედრო ტექნოლოგიები იყო მეცნიერებისა და ინოვაციების ერთ-ერთი მთავარი მამოძრავებელი, ხოლო დღეს დღობითაც ბალისტიკის, ნავიგაციის, კიბერნეტიკისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარება უშუალოდ უკავშირდება სამხედრო კვლევებს. თანამედროვე მსოფლიოში, სადაც გლობალური საფრთხეები და ჰიბრიდული ომები სულ უფრო რთულ ფორმებს იღებს, მეცნიერების როლი სამხედრო საქმეში განსაკუთრებით იზრდება.

საკვანძო სიტყვები: სამხედრო განათლება, მეცნიერება, ინოვაცია, კვლევა, სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი.

¹ სსიპ დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის მთავარი მეცნიერი, სამხედრო მეცნიერებათა დოქტორი

Problems of Military Science and Military Forecasting in the Context of Intellectual and Information Confrontation

Zurab Samkharadze²

Abstract

The paper emphasizes that the contemporary military affairs are inconceivable without the integral role of science. Technological progress, innovative research, and interdisciplinary expertise fundamentally shape the development of armed forces and the enhancement of national defense capabilities. Scientific inquiry underpins the formulation of new strategic approaches, the advancement of intelligence and cybersecurity systems, and the modernization of weaponry and information infrastructures.

A particularly significant aspect is the integration of military science with related fields—such as engineering, computer science, psychology and geopolitics, which enables the development of comprehensive, multi-layered solutions. In the twenty-first century, military affairs have evolved into a knowledge-driven domain in which scientific research and analytical methodologies constitute not only the driving force of technological innovation but also a critical source of strategic superiority. Accordingly, the role of science in the military sphere today is understood as a fundamental element of ensuring national security, fostering defense innovation and supporting global stability.

The paper emphasizes that science has consistently been a decisive factor in determining defence capabilities and overall security of a state. The author underscores that historically, military technologies have served as one of the primary drivers of scientific progress and innovation. Even today, advancements in ballistics, navigation, cybernetics and information technologies are directly connected to military research. In the contemporary world, where global threats and hybrid forms of warfare are becoming increasingly complex, the role of science in military affairs is growing markedly.

Keywords: military education, science, innovation, research, scientific-research center.

² Chief Scientist in the Scientific Research Center of LEPL David Aghmashenebeli National Defence Academy of Georgia, Doctor of Military Sciences

შესავალი

თანამედროვე ეპოქაში, როდესაც სამხედრო უსაფრთხოება, ტექნოლოგიური ინოვაციები და გლობალური პოლიტიკა ერთმანეთთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული, სამეცნიერო სფეროს განვითარება სამხედრო საქმეში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს. მეცნიერება დღეს არა მხოლოდ დამხმარე ინსტრუმენტად, არამედ სტრატეგიული დაგეგმვისა და თავდაცვის სისტემის მთავარი საყრდენად იქცა.

სამეცნიერო კვლევები სამხედრო სფეროში ქმნის იმ ინტელექტუალურ და ტექნოლოგიურ საფუძველს, რომელიც უზრუნველყოფს ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობას. ინოვაციური ტექნოლოგიების — ხელოვნური ინტელექტის, კიბერუსაფრთხოების, უპილოტო სისტემებისა და გენერაციული დიზაინის — განვითარება პირდაპირ განსაზღვრავს შეიარაღებული ძალების ეფექტიანობასა და სტრატეგიულ უპირატესობას.

მეცნიერება ასევე ხელს უწყობს გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის ოპტიმიზაციას, რისკების ანალიზსა და მტკიცებულებაზე დაფუძნებული სტრატეგიების ჩამოყალიბებას.

თანამედროვე ოფიცერი აღარ არის მხოლოდ ბრძანების შემსრულებელი — ის უნდა ფლობდეს კრიტიკულ და ანალიტიკურ აზროვნებას, შეეძლოს მონაცემთა ინტერპრეტაცია და ინოვაციური გადაწყვეტილებების მიღება რთულ ვითარებებში. სამეცნიერო აზროვნება ზრდის პროფესიონალიზმს, აუმჯობესებს ოპერატიულ დაგეგმვას და აძლიერებს კოლექტიური პასუხისმგებლობის კულტურას სამხედრო სტრუქტურებში.

უცხოეთის მოწინავე სამხედრო აკადემიები, როგორიცაა აშშ-ის „West Point“, დიდი ბრიტანეთის „Royal Military Academy Sandhurst“ და საფრანგეთის „École spéciale militaire de Saint-Cyr“, დიდ ყურადღებას უთმობენ სამეცნიერო კვლევით საქმიანობას. იქ სამხედრო განათლება მჭიდროდ არის ინტეგრირებული სამეცნიერო კვლევებთან, რაც იძლევა შესაძლებლობას თეორიისა და პრაქტიკის სინთეზით განვითაროთ თანამედროვე სამხედრო აზროვნება.³

³ L.Freedman, Strategy: A History. Oxford University Press. (2018).

მსოფლიოში თავდაცვის აკადემიების სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრები ხშირად გამოდიან ინოვაციური მიდგომების წინამორბედებად, რაც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სამხედრო მოსამსახურეების პროფესიულ განვითარებაზე. რამდენიმე ძირითადი გამოცდილება:⁴

1. აშშ – West Point Military Academy

- სამხედრო ოფიცრებს თანაბრად სთავაზობენ სამხედრო პრაქტიკასა და სამეცნიერო კვლევის ჩართულობას.
- კვლევითი პროექტები ფოკუსირებულია თანამედროვე ტექნოლოგიებზე, მონაცემთა ანალიზსა და სტრატეგიულ გადაწყვეტილებებზე.
- ოფიცრები აქტიურად ჩართულნი არიან საერთაშორისო სამხედრო კვლევებში, რაც ზრდის მათ პროფესიულ კომპეტენციას გლობალურ სტანდარტებზე.

2. დიდი ბრიტანეთი – Royal Military Academy Sandhurst

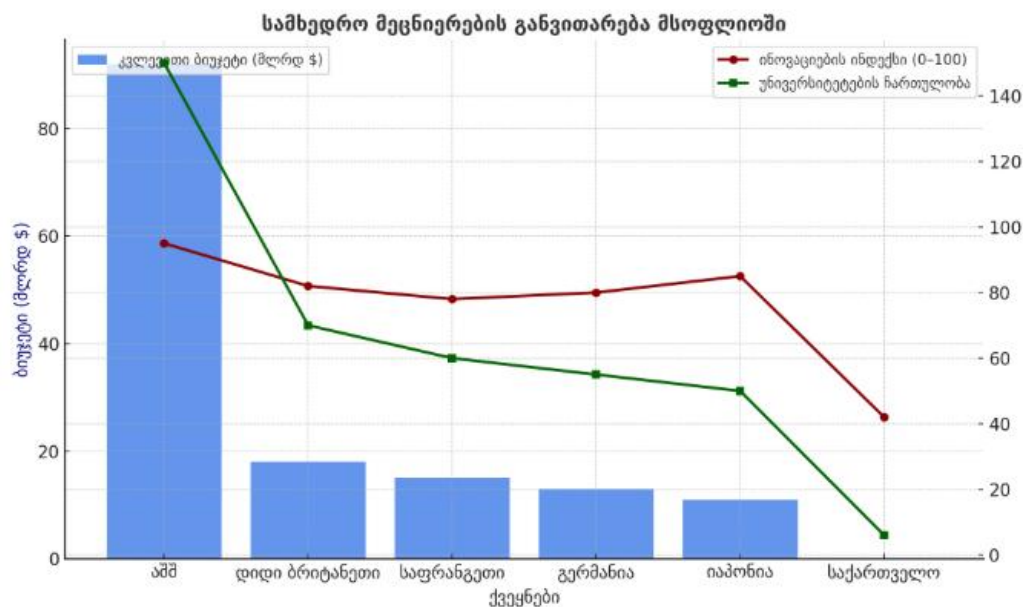
- აქ კვლევითი ცენტრი უზრუნველყოფს ოფიცერთა პროფესიული განვითარების პროგრამებს კიბერ უსაფრთხოებისა და სამხედრო ტექნოლოგიების მიმართულებით.
- ცენტრი აწვდის ვრცელ სასწავლო მოდულებს ინტერდისციპლინარული კვლევის ჩარჩოებში, რაც აძლიერებს სამხედროების ანალიტიკურ უნარებს.

3. დასავლეთ ევროპისა და ნატოს ქვეყნების პრაქტიკა

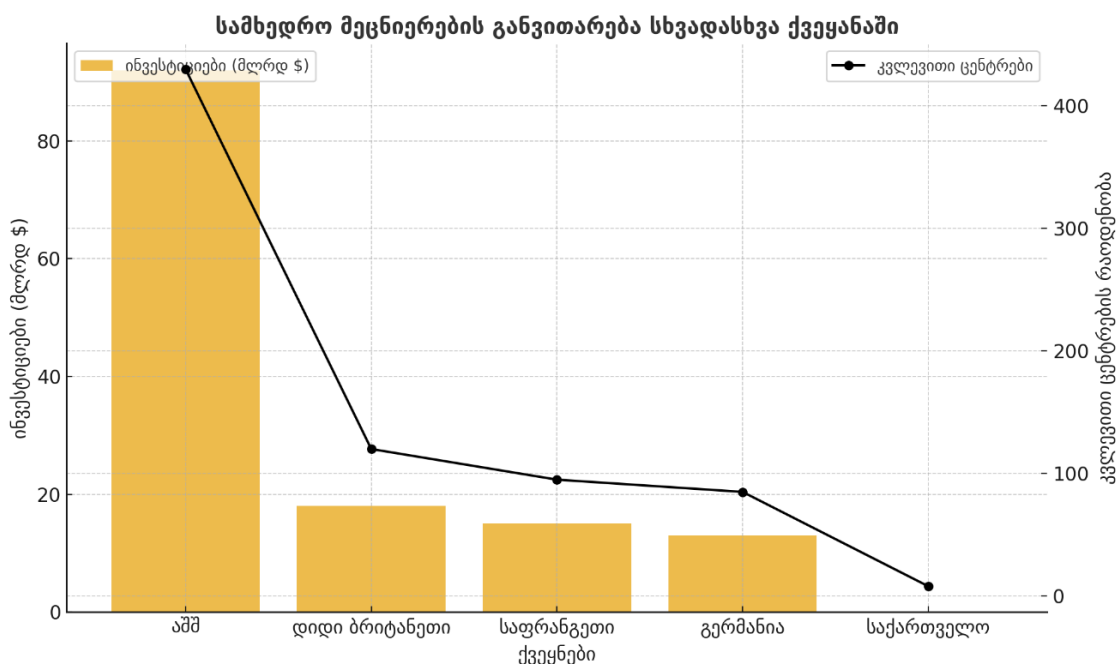
- ევროპულ სამხედრო აკადემიებში ყურადღება გამახვილებულია ოფიცერთა საერთაშორისო გამოცდილებაზე, კვლევით პარტნიორობებზე და საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისობაზე.
- მრავალ ქვეყანაში განხორციელებულმა პროექტებმა აჩვენა, რომ ინტერდისციპლინარული და საერთაშორისო თანამშრომლობა ზრდის ოპერაციულ ეფექტურობას და სამხედრო გადაწყვეტილებების სიზუსტეს.
- გრძელვადიანი შედეგები:
- სამხედრო მოსამსახურეები უკეთ არიან მომზადებული ჰიბრიდული და კიბერ ომების გამოწვევებისთვის.

⁴ C. S.Gray, Modern Strategy. Oxford University Press. (2016).

- ინტერდისციპლინარული კვლევითი გამოცდილება აუმჯობესებს ოფიცერთა ანალიტიკურ, კრიტიკულ და სტრატეგიულ აზროვნებას.
- საერთაშორისო პრაქტიკა აძლიერებს აკადემიის კვლევითი ცენტრის პერსპექტივას და ხელს უწყობს პროფესიული კომპეტენციების გლობალურ სტანდარტებთან შესაბამისობას.

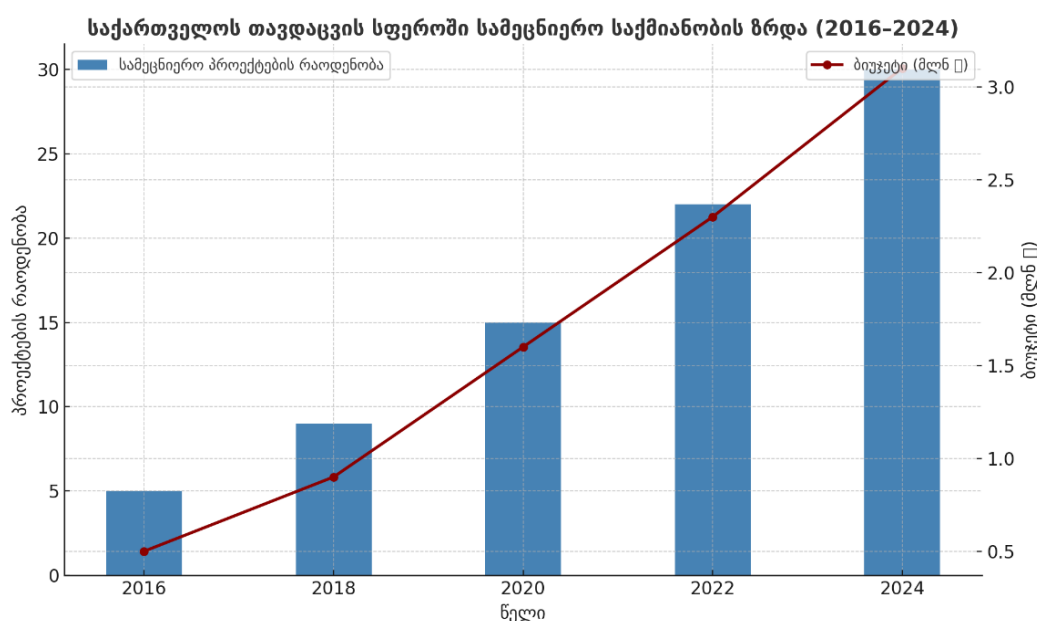

გრაფიკი 1. სამხედრო მეცნიერების განვითარებას მსოფლიოში, სადაც ნაჩვენებია კვლევითი ბიუჯეტები (მლრდ \$), ინოვაციების ინდექსი და უნივერსიტეტების ჩართულობა სხვადასხვა ქვეყანაში.

გრაფიკი 2. სამხედრო მეცნიერების განვითარებას სხვადასხვა ქვეყანაში (ინვესტიციები მილიარდ დოლარებში და კვლევითი ცენტრების რაოდენობა).

საქართველოსთვის სამეცნიერო მიმართულების გაძლიერება თავდაცვის სისტემაში ნიშნავს სამხედრო განათლების ხარისხის ზრდას, ახალი ტექნოლოგიების დანერგვას და ეროვნული უსაფრთხოების მექანიზმების გამყარებას. სსიპ დავით აღმაშენებლის სახელობის ეროვნული თავდაცვის აკადემიაში სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის განვითარება უნდა გახდეს ერთ-ერთი პრიორიტეტი, რადგან სწორედ ის ქმნის ინტელექტუალურ ბირთვს, რომელიც უზრუნველყოფს თანამედროვე სამხედრო რეფორმების წარმატებას მეცნიერებაში.

გრაფიკი 3. საქართველოს თავდაცვის სფეროში სამეცნიერო საქმიანობის ზრდა 2016-2024 წლებში

ძირითადი ნაწილი

სამეცნიერო სფეროს განვითარება სამხედრო საქმეში არ არის მხოლოდ არჩევანი — ეს აუცილებლობაა. XXI საუკუნის გამოწვევები მოითხოვს ინტელექტუალურ, კვლევით და ინოვაციურ ძალისხმევას, რათა დაცული იყოს სახელმწიფო სუვერენიტეტი და უსაფრთხოება. სამხედრო მეცნიერება სწორედ ის საფუძველია, რომელიც აერთიანებს ცოდნას, ტექნოლოგიასა და სტრატეგიულ ხედვას ერთიან სისტემად.

თანამედროვე სამხედრო რეალობა სწრაფად იცვლება — ტექნოლოგიური პროგრესი, კიბერ უსაფრთხოების გამოწვევები, ჰიბრიდული ომები და ინფორმაციული

ბრძოლები მოითხოვს არა მხოლოდ ტაქტიკურ სიზუსტეს, არამედ მეცნიერულად გააზრებულ მიდგომებს.⁵

მეცნიერული აზროვნება სამხედრო მოსამსახურებლისთვის დღესდღეობით აუცილებელია რამდენიმე მიზეზით:

1. სტრატეგიული გადაწყვეტილებების დასაბუთება – თანამედროვე ოპერაციები ეფუძნება მონაცემთა ანალიზს, რისკების შეფასებას და პროგნოზირებას. მეცნიერული აზროვნება აძლევს ოფიცერს უნარს გადაწყვეტილება მიიღოს ფაქტებზე და არა მხოლოდ ინტუიციაზე დაყრდნობით.
2. ინოვაციებზე რეაგირება და ადაპტაცია – სამხედრო ტექნოლოგიების სწრაფი განვითარება მოითხოვს ინოვაციურ დამოკიდებულებასა და შემოქმედებით მიდგომას, რასაც სწორედ მეცნიერული აზროვნება უზრუნველყოფს.
3. ინტერდისციპლინარული თანამშრომლობა – სამხედრო მეცნიერება დღეს დაკავშირებულია ინჟინერიასთან, კიბერ ტექნოლოგიებთან, ფსიქოლოგიასთან და კომუნიკაციებთან. მეცნიერულად მოაზროვნე სამხედრო შეძლებს იმუშაოს მრავალპროფილურ გუნდში და შეიტანოს წვლილი კოლექტიურ კვლევით პროცესში.
4. გლობალური სტანდარტების შესაბამისობა – ნატოსა და საერთაშორისო სამხედრო სტრუქტურებში დიდ ყურადღებას აქცევენ ოფიცერთა ანალიტიკურ და კვლევით უნარებს. ამიტომ მეცნიერული აზროვნება განიხილება როგორც პირველადი კომპეტენცია XXI საუკუნის ოფიცრისთვის.

ამგვარად, მეცნიერული აზროვნება არა მხოლოდ აკადემიური ხარისხია, არამედ — ოპერაციული ეფექტურობისა და პროფესიული გამართულობის მთავარი ინსტრუმენტი, რომელიც აძლიერებს როგორც ინდივიდუალურ ოფიცერს, ასევე მთლიანად სამხედრო სისტემის ინტელექტუალურ და სტრატეგიულ პოტენციალს.

ამის მტკიცებულად კარგია გავიხსენოთ სხვადასხვა მეცნიერების დოქტრინები საიდანაც ჩანს, რომ უახლესი ისტორიაში მომხდარი ომებიდან გამომდინარე არსე-

⁵ A. F. Krepinevich, The Military-Technical Revolution and Military Strategy. Center for Strategic and Budgetary Assessments. (2014).

ბოზს ობიექტური აუცილებლობა, დავუბრუნდეთ სამხედრო მეცნიერების მუდმივად მზარდი ძველი და ახალი პრობლემების ანალიზსა და გადაწყვეტილებებს. შევეცადოთ გავერკვიოთ ამ რთულ სიტუაციაში. ფართოდ არის ცნობილი, რომ ბრძოლაში პირველი ერთვება აზროვნება. ზუსტად ეს არის ძირითადი იარაღი, თანაც ყველაზე ძლიერი იარაღი, ამ შეიარაღებული კონფლიქტის, ამ თანამედროვე საშუალებებისა და ახალი საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენების კონტექსტში. მაგრამ ამავე დროს აზროვნება ასევე არის სამეცნიერო პოტენციალის საფუძველი და მისი გაუმჯობესების პროგნოზირება. ჩვენი აზრით, შეიარაღებული ძალების სამეცნიერო პოტენციალი უნდა განისაზღვროს სამხედრო მეცნიერების კონკრეტული დარგების განვითარებით, მათი უნარების, მათი ადამიანური, მეთოდოლოგიური, ლოგისტიკური და საინფორმაციო რესურსების უზრუნველყოფით, ასევე სამეცნიერო პრობლემების გადაჭრის მზაობით. სამეცნიერო პოტენციალის საფუძველი მაღალკვალიფიციური მეცნიერების, (მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები უფროსი მკვლევარები) აზროვნებაში და ინტელექტშია. დღევანდელ გარემოში, მეთაურების, შტაბებისა და ჯარების უახლოესი მომავლისთვის გამოყენებითი, „დაუყოვნებლივი“ კვლევისა და პრაქტიკული რეკომენდაციების საჭიროების გარდა, განსაკუთრებით მწვავეა სამხედრო მეცნიერების გრძელვადიანი პრობლემების ფუნდამენტური კვლევის დეფიციტი. ეს განპირობებულია მეცნიერების, ტექნოლოგიების და, შესაბამისად, შეიარაღებული კონფლიქტის საშუალებების სწრაფი განვითარებით, ასევე გლობალური სამხედრო-პოლიტიკური ვითარების ფუნდამენტური ცვლილებით. დროა, რომ უარი ვთქვათ „ცდისა და შეცდომის“ მეთოდებზე, რომელიც ოდესღაც ფართოდ იყო გავრცელებული, მაგრამ ამჟამად უარყოფილია მთელი ცივილიზებული სამყაროს მიერ, ცდების მასშტაბის, მაღალი ტექნოლოგიებისა და ძლიერი დამანგრეველი იარაღის წინაშე შეცდომების კატასტროფული შედეგების გამო. თუმცა, ბოლო წლებში ეს მეთოდი არა მხოლოდ ფუნდამენტური გახდა პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და სხვა რეფორმების განხორციელების პრაქტიკაში, არამედ დიდი რაოდენობით ლიდერებისა და მეცნიერების ყურადღებაც მიიპყრო. ის ეფუძნება ხელისუფლებაში მყოფი ერთი ან მეორე პირის (კოლექტივის) „ღრმა რწმენასა“ და „ბრწყინვალე იდეებს“, ასევე მათ

დაუყოვნებლივ განხორციელების სურვილს, შედეგებზე ფიქრის გარეშე. ჩვენ ღრმად ვართ დარწმუნებულნი, რომ ეს მიუღებელია. ჩვენ უნდა დავეყრდნოთ მათემატიკური, ევრისტიკული, სოციალური მოდელირებისა და პროგნოზირების სამეცნიერო მეთოდებს, რომლებიც აფასებენ ქმედებების შესაძლო შედეგებს სხვადასხვა პირობებში. აუცილებელია თითოეული ალტერნატიული გადაწყვეტისთვის დადებითი და უარყოფითი შედეგების ბალანსის მკაფიოდ განსაზღვრა, რათა პრაქტიკაში გაიზარდოს დადებითი ფაქტორების გავლენა და უარყოფითი განეიტრალებეს. ამისთვის კი საჭიროა სამეცნიერო კადრები: თანამედროვე ენგელსი, კლაუზევიცი, იომინი, ვერხოვსკი, ისერსონები, ტრიანდოფილოვები და ბლიოხები.

მეცნიერება არის ცოდნის სისტემა ბუნების, საზოგადოებისა და აზროვნების განვითარების კანონზომიერებების შესახებ, ასევე ამ ცოდნის ცალკეული დარგი. ინფორმაციული პერსპექტივიდან, მეცნიერება შეიძლება განვიხილოთ, როგორც რთული დინამიური სისტემა, რომელიც შექმნილია ადამიანების მიერ ინფორმაციის შესაგროვებლად, გასაანალიზებლად და დასამუშავებლად ახალი ცოდნის (ქეშმარიტებების) მისაღებად და ასევე მათი პრაქტიკული გამოყენების მიზნით. რაც უფრო რთულია სამეცნიერო სტრუქტურა და რაც უფრო მრავალფეროვანია მისი მოქმედების რეჟიმები, მით უფრო აუცილებელი ხდება მეცნიერების შესწავლა, რომელიც ავლენს მისი მართვის მექანიზმებს. აქ ძირითად სტრატეგიულ ამოცანას წარმოადგენს, ეპიზოდური გავლენიდან, სამეცნიერო სისტემებზე გადასვლა, კერძო რეკომენდაციებით, ტენდენციების ანალიზით და მეცნიერების მომავალი განვითარების პროგნოზირებით, ასევე ამ მიზნებისთვის ახალი საინფორმაციო ტექნოლოგიებისა და ავტომატიზირებული მართვის სისტემების შექმნითა და გამოყენებით. ამგვარად სამხედრო მეცნიერებებს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავთ მეცნიერებათა სისტემაში, რადგან ისინი პირდაპირ კავშირშია სახელმწიფო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პრობლემების გადაჭრასთან და სწავლობენ სამხედრო დაპირისპირების კონკრეტულ საკითხებს სისტემებს შორის, რომლებიც მისდევნენ საპირისპირო (ანტაგონისტურ) მიზნებს, ანუ ორმხრივი ხასიათის პროცესებს.⁶

⁶ P. W. Singer, *Wired for War: The Robotics Revolution and Conflict in the 21st Century*. Penguin. (2009).

აზროვნება - არა მხოლოდ ძლიერი იარაღია, რომელიც პირველი ერთვება ბრძოლაში, არამედ სამეცნიერო ცოდნის გენერირების ფუნდამენტური საფუძველიცაა. უნდა აღინიშნოს, რომ ინტელექტუალური პოტენციალის ცნება არ უნდა შევიწროვდეს, განსაკუთრებით პრაქტიკულ საქმიანობაში. ის უფრო ფართოა, ვიდრე "გონების" ცნება. თავად ნაპოლეონი თვლიდა, რომ სამხედრო მოსამსახურეს უნდა ჰქონდეს, როგორც ხასიათი ასევე ინტელექტი. მან ნამდვილი სამხედრო ლიდერის ნიჭი კვადრატს შეადარა, რომლის საფუძველი ნებისყოფაა, ხოლო მწვერვალი - ინტელექტი. თუ ნებისყოფა აღემატება ინტელექტს, მეთაური იმოქმედებს გადამწყვეტად და გაბედულად, მაგრამ სიბრძნის გარეშე; თუ პირიქითაა, მას კარგი იდეები ექნება, მაგრამ არ ექნება გამბედაობა და მონდომება მათ განსახორციელებლად. ჩვენს დროში „ნაპოლეონის კვადრატს“ ემატება მესამე განზომილება - ინფორმაციული ტექნოლოგიები (ჯარებისა და იარაღის კონტროლის ავტომატიზირებულ სისტემებსა და ინსტრუმენტებზე დაფუძნებული), რაც მკვეთრად ზრდის ინტელექტუალური და ნებაყოფლობითი საქმიანობის შესაძლებლობებს. კვადრატი კუბად იქცევა, მოცულობას იძენს და მისი ფორმირება და გამოყენება გაცილებით რთული ხდება.

დღევანდელ სამყაროში, განსაკუთრებით კი უახლოეს მომავალში, მტერზე ინტელექტუალური უპირატესობის მიღწევაზე დაფუძნებული მართვისა და კონტროლის როლი არა მხოლოდ იზრდება, არამედ გადამწყვეტ ფაქტორადაც იქცევა.

სამეცნიერო და ტექნოლოგიური პროგრესის კონტექსტში, ინფორმაციული ტექნოლოგიების, ავტომატიზაციისა და რთული დინამიური სისტემების ეპოქაში, ნაკლებად დამანგრეველი შესაძლებლობების მქონე ჯარები, მაგრამ უაღრესად ეფექტური კონტროლისა და დაზვერვის სისტემით, მათ შეუძლიათ დაამარცხოთ უფრო ძლიერი მოწინააღმდეგე, რომელიც არასრულფასოვანია საკონტროლო სისტემებსა და საინფორმაციო-ელექტრონულ სტრუქტურებს შორის დაპირისპირებაში.

თავის მხრივ, შეერთებულ შტატებში, პენტაგონის ხელმძღვანელობამ გადაწყვიტა მოაწყოს და შექმნას ახალი სტრუქტურები, რომლებიც პასუხისმგებელნი იქნებიან საინფორმაციო ომზე. ამრიგად, 2006 წლის ბოლოს აშშ-ის თავდაცვის დეპარტამენტმა შექმნა „სწრაფი რეაგირების“ საინფორმაციო და პროპაგანდისტული

ჯგუფი. მისი მისიაა, საჭიროების შემთხვევაში, უმოკლეს დროში გადაამისამართოს პიარ სპეციალისტთა ჯგუფი, ამერიკის შეიარაღებული ძალების ნებისმიერი ოპერაციის სარდლობაში. ჯგუფი ჩამოყალიბდა, როგორც ცალკე დირექტორატი აშშ-ის გაერთიანებული ძალების სარდლობის ფარგლებში.

გამოჩენილი ჩინელი სახელმწიფო მოღვაწე, მეთაური და სამხედრო მეცნიერი სუნ ძი თავის „ტრაქტატში ომის ხელოვნების შესახებ“ ჯერ კიდევ ძვ.წ. XVI საუკუნეში წერდა: „საუკეთესოთა შორის საუკეთესო მტრის არმიის დამარცხება ბრძოლის გარეშე... ამიტომ, საუკეთესო ომი - არის მტრის გეგმების ჩაშლა, შემდეგია მისი ალიანსების დაშლა და ბოლოს კი მისი ჯარების განადგურება. ყველაზე უარესია ციხესიმაგრეების ალყაში მოქცევა“. მან ასევე ხაზგასმით აღნიშნა, რომ „კარგ ომს აწარმოებს ის, ვინც აკონტროლებს მტერს და არ აძლევს მას საკუთარი თავის კონტროლის საშუალებას“. კარლ კლაუზევიცმა, გარდა ცნობილი დოქტრინისა „ომი პოლიტიკის გაგრძელებაა სხვა საშუალებებით“, ჩამოაყალიბა კიდევ ერთი პრინციპი, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ჩვენი დროისთვის, რომელიც ადრე სუვოროვმა აღნიშნა: „სამხედრო მოქმედება გონივრულობაზეა დაფუძნებული“. კლაუზევიცი ამტკიცებდა, რომ „ჩვენი მიზნის მისაღწევად, ჩვენ მტერი უნდა გავხადოთ უძლური; თეორიულად, ეს არის ომის ნამდვილი მიზანი“. XI საუკუნეში შუა საუკუნეების სამხედრო დოქტრინის ყველაზე პარადოქსული ფორმულირება ნიკოლო მაკიაველიმ მოგვცა: „ხალხი, იარაღი, ფული და პური - ესენია ომის ცოცხალი ძალა. მაგრამ პირველი ორი ყველაზე მნიშვნელოვანია, რადგან ხალხითა და იარაღით ყოველთვის შეიძლება ფულისა და პურის შოვნა“. უცნაურია, მაგრამ ეს პრიმიტიული იდეა საკმაოდ რეალისტურად და წარმატებით აღდგება ნახევარი ათასწლეულის შემდეგ თანამედროვე შეიარაღებულ კონფლიქტებში, რომელთა იგნორირება სახელმწიფოსა და საზოგადოების პრობლემების გადაჭრისას შეუძლებელია.⁷

მეორე მსოფლიო ომის შედეგებმა, რომელშიც შეერთებული შტატები გამოვიდა გამარჯვებული, და არა მხოლოდ თავი აარიდა საკუთარ მიწაზე სამხედრო მოქ-

⁷ Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA). Official website. <https://www.darpa.mil>
Israeli Ministry of Defense. Defense R&D Overview. <https://www.mod.gov.il>

მედებების დამანგრეველ შედეგებს, არამედ მნიშვნელოვნად გამდიდრდა კიდეც, მიეცა ამ დოქტრინის განხორციელების რეალური შესაძლებლობა. ერთადერთი სამხედრო და პოლიტიკური ძალა, რომელსაც შეეძლო მათთვის, რომ წინააღმდეგობა გაეწეია იმ დროს, იყო საბჭოთა კავშირი. შეერთებულ შტატებისათვის აუცილებელი იყო ამ ძალიან სერიოზული დაბრკოლების გადალახვა. სწორედ ამ მიზნით დაწყებული ბირთვული იარაღის და მათი გამოყენების საფრთხის დოქტრინის შემუშავება, ასევე ჩერჩილის ფულტონში წარმოთქმული სიტყვის, „ატლანტიკური ალიანსის“ - ნატოს დაბადებისა და იდეოლოგიური, ფსიქოლოგიური და ინფორმაციული გავლენის გრძელვადიანი პროგრამების მიზანი, რომლებიც დროთა განმავლობაში დაიხვეწა და საბოლოოდ მივიდა წარმატებამდე. სსრკ და ვარშავის პაქტი, დამარცხდა საინფორმაციო ომში, მიუხედავად ზოგიერთი თანამედროვე სამხედრო მეცნიერის მტკიცებისა, რომ ეს მხოლოდ სპეკულაციაა და არა რეალობა.

აშშ-სა და ნატოს ოფიციალურ დოკუმენტებში ჩადებულია ფუნდამენტური მოთხოვნა: ისეთი სამხედრო პოტენციალის ქონა, რომ პოტენციური მოწინააღმდეგე დაარწმუნოს, რომ მისი აგრესიის შედეგების რისკი მნიშვნელოვნად აღემატება მოსალოდნელ მოგებას. ჩვენი აზრით, აშშ-ს სამხედრო დოქტრინის ყველაზე კონცენტრირებული, თუმცა პოპულისტური ფორმა ჩამოაყალიბა უფროსმა ჯორჯ ბუშმა, ავიამზიდ „ჯორჯ ვაშინგტონის“ სახეიმოდ წყალზე დაშვებისას წარმოთქმულ სიტყვაში, სადაც მან განაცხადა, რომ მშვიდობის შენარჩუნების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია ძლიერი შეიარაღებული ძალების ყოლა.

თუმცა, სამხედრო მეცნიერება და დოქტრინა არ შემოიფარგლება რაიმე უხეში ან დამაჯერებელი ფორმულირებით. ისინი, სამეცნიერო პროგნოზირებაზე დაყრდნობით, უნდა გამოხატავდნენ იმ სოციალური ერთეულის განათლების არსებობისა და ფუნქციონირების მიზნებს, სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა კავშირის, რომელსაც ისინი ემსახურებიან, და ასევე განსაზღვრავდნენ ამ მიზნების მიღწევის გზებსა და საშუალებებს ძალადობრივი (მათ შორის სამხედრო) ან არაძალადობრივი საშუალებებით.

როგორც ისტორიულმა გამოცდილებამ აჩვენა, გლობალური ბატონობის იდეების გაჩენის ყველაზე მნიშვნელოვანი მიზეზი რესურსების შეზღუდული ხელმისა-

წვდომობაა. ერთ დროს ჩვენ წარმატებით უარყავით მალთუსის იდეები, რომელმაც მე-18 და მე-19 საუკუნეების მიჯნაზე იწინასწარმეტყველა (და ეს „ბუნების მარადიული კანონის“ სახითაც კი ჩამოაყალიბა), რომ საარსებო საშუალებების ზრდა და მოსახლეობის ზრდას ჩამორჩებოდა. თუმცა, ორი საუკუნის შემდეგ, ჩვენ თვითონ მივედით იმ დასკვნამდე, რომ ბუნებრივი რესურსები შეზღუდულია. იმისათვის, რომ „ოქროს მილიარდის“ ნაწილად დავრჩეთ, არსებობისთვის ხელსაყრელი პირობებით, აუცილებელია არა მხოლოდ ასეთი რესურსების ათვისება, არამედ მათი მოპოვების ზრდის მართვა ჩვენივე ინტერესებიდან გამომდინარე და მათი გამოყენების შეზღუდვა დანარჩენი კაცობრიობის მიერ. ამ პრობლემის გადაჭრის ერთ-ერთი გზა იყო „ცივი ომის“ გაჩაღება, რომელიც თანდათან გადაიზრდებოდა „ინფორმაციულ“, „ინფორმაციულ-ფსიქოლოგიურ“ და „ინტელექტუალურ-ინფორმაციულ“ ომებში იმ ფაქტის საფუძველზე, რომ მეორე ათასწლეულის ბოლოსთვის „ადამიანის გონება საზოგადოების რესურსებს შორის ყველაზე ღირებულ რესურსად იქცა“.⁸

შეერთებული შტატები განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს ამ გარემოებას მომავალი ომების მომზადებისა და წარმოების შინაარსის პროგნოზირებისას, მათ შორის სამხედრო დოქტრინის ინფორმაციულ-ფსიქოლოგიური კომპონენტის ან თავად ინფორმაციულ-ფსიქოლოგიური დოქტრინის ვარიანტების შემუშავებისას. ეს შეიძლება საკამათო იყოს, მაგრამ შეუძლებელია არ შეამჩნიოთ დოქტრინული მიმართულების მკაფიო, მიზანმიმართულობა და ამ პირობებში მიზნების მიღწევის საშუალებების განსაზღვრის ღრმა დეტალიზაცია.

2001 წლის 15 აგვისტოს აშშ-ის პრეზიდენტმა ჯორჯ ბუშმა თავდაცვის მდივანს დონალდ რამსფელდს სთხოვა მოემზადებინა სტრატეგიული ხედვა იმის შესახებ, თუ როგორი უნდა იყოს ამერიკული არმია „დღეს და როგორი უნდა იყოს ხვალ“. მაგრამ შემდეგ 11 სექტემბრის მოვლენები დაიწყო და ტერორისტული თავდასხმებისთანავე წარმოთქმულ ერთ-ერთ გამოსვლაში რამსფელდმა აღნიშნა, რომ ნიუ-იორკსა და ვაშინგტონში მომხდარ თავდასხმებთან დაკავშირებით „ჩვენ ვხედავთ ახალი ბრძოლის ველის გაჩენას... განსხვავებული სახის კონფლიქტებს“. მან

⁸ Ibid. C. S.Gray, (2016).

განაცხადა, რომ უახლოეს მომავალში ამერიკას ორი მთავარი გამოწვევის გადაწყვეტა მოუწევს: ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის მოგება ტერორისტული ორგანიზაციების ქსელის დაშლით და სრულიად განსხვავებული სახის ომისთვის მომზადება - ომისთვის, რომელიც საოცრად განსხვავდება არა მხოლოდ გასული საუკუნის ომებისგან, არამედ ტერორიზმის წინააღმდეგ ახალი ომისგან, რომელსაც შეერთებული შტატები ამჟამად აწარმოებს.⁹

2001 წლის ოქტომბერში, დ. რამსფელდმა თავის სტატიაში „ტერორთან ომის მიღმა“, ახალი სტრატეგიის კონტურები გამოკვეთა. ის ხაზს უსვამს, რომ შეერთებულ შტატებში ბოლო დროს განვითარებული მოვლენების გათვალისწინებით, მოულოდნელი თავდასხმებისთვის მზადება - სწრაფი და გადამწყვეტი მომზადება - XXI საუკუნის სამხედრო დაგეგმვის ფუნდამენტურ კომპონენტად უნდა იქცეს. უეცარი შეტევების მოსაგერიებლად, აშშ-ის სამხედრო დამგეჰმავებმა ძირითადი ყურადღების ძალა უნდა გადაიტანონ თავდაცვის დაგეგმვის სისტემის მოდელიდან, სადაც საწყისი წერტილი საფრთხეა, რომელიც აქამდე დომინირებდა თავდაცვის თეორიაში, მომავალში საჭირო ძალებსა და საშუალებებზე დაფუძნებულ მოდელამდე.

დ. რამსფელდი მიიჩნევს, რომ მომავალი მტრის ძიების და ფართომასშტაბიანი ომების ზუსტად განსაზღვრულ სამხედრო ოპერაციების სცენარების დაგეგმვის ნაცვლად, აუცილებელია ახალი და მრავალფეროვანი მტრების გაჩენის პროგნოზირება, რომლებიც თავიანთი მიზნების მისაღწევად სიურპრიზის, მოტყუების და ასიმეტრიული იარაღის გამოყენების ელემენტებს დაეყრდნობიან. შეერთებული შტატების ეროვნული თავდაცვის უნივერსიტეტის ეროვნული სტრატეგიული კვლევების ინსტიტუტის მონაცემებით, „ასიმეტრიული“ საფრთხეები განისაზღვრება, როგორც „მოულოდნელობის ფაქტორის გამოყენება მის ყველა ოპერატიულ და სტრატეგიულ განზომილებაში, ასევე იარაღის გამოყენება ისეთი გზებით, რომლებიც არ იგეგმება შეერთებული შტატების მიერ“.

⁹ A. F. Krepinevich, The Military-Technical Revolution and Military Strategy. Center for Strategic and Budgetary Assessments. (2014).

როგორც დონალდ რამსფელდმა განაცხადა, რომ ასეთი პრეცედენტისათვის მზადყოფნის მიზანი გახდა, სახელმწიფოს ანალიზისა და თავდაცვის განვითარების პერსპექტივების ოთხწლიანი ანალიზის მიმოხილვა, რომლის შედეგებიც აშშ-ის კონგრესს წარედგინა. ეს მიმოხილვა ასახავს 21-ე საუკუნეში ამერიკის თავდაცვის ახალ სტრატეგიას, რომელიც შექმნილია ოთხი ძირითადი მიზნის მისაღწევად:

- დავარწმუნოთ მოკავშირეები ჩვენი გამოცხადებული მიზნების უცვლელობაში და ჩვენი უსაფრთხოების ვალდებულებების შესრულების უნარში;
- დავარწმუნოთ პოტენციური მოწინააღმდეგეები იმ პროგრამებისა და საქმიანობის განხორციელებისგან, რომლებმაც შეიძლება საფრთხე შეუქმნას აშშ-ს ან ჩვენი მოკავშირეების ინტერესებს;
- შევაკავოთ აგრესია და იძულება, ძალებისა და შესაძლებლობების წინსვლის გზით, რომლებსაც შეუძლიათ კრიზისის ესკალაციის სწრაფად შეჩერება;
- გადამწყვეტი ზომების მიღება ნებისმიერი მოწინააღმდეგის გასაწეიტრალეზად, თუ დარწმუნება და შეკავება არაეფექტური აღმოჩნდება.

11 სექტემბრის ტერორისტული თავდასხმების შემდეგ შეერთებულმა შტატებმა „რეალისტური შეკავების“ კონცეფცია, მალევე ჩაანაცვლა „პრევენციული მოქმედების“ დოქტრინით. ეს დოქტრინა იუგოსლავიის წინააღმდეგ ომის დროს წარმოიშვა და ავღანეთის ომის დროს და ერაყში შეჭრისთვის მზადების დროს ჩამოყალიბდა. ამ დოქტრინის თანახმად, შეერთებულ შტატებს არ სჭირდება გაეროს ან სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების გადაწყვეტილებები, ან თუნდაც ნატოს მოკავშირეების თანხმობა, რათა ძალის გამოყენებით მიაღწიოს თავის სამხედრო-პოლიტიკურ მიზნებს.

„საერთო ხედვა-2020“ - შეიარაღებული ძალების განვითარების შესახებ ახალი პოლიტიკური დოკუმენტია, რომელიც შეერთებულ შტატებში 2002 წელს მიიღეს. ის საფუძვლად დაედო შემდეგი კონცეფციების შემუშავებას: ოპერატიულ-სტრატეგიული „ყოვლისმომცველი დომინირება“; ოპერატიული - „დომინანტური მანევრი“, „მაღალი სიზუსტის ბრძოლა“ და „ჯარების (ძალების) ყოვლისმომცველი დაცვა“ ოპერატიული კონცეფციები. ეს დოკუმენტები ადასტურებენ კოსმოსური სივრცის გააქტიურების პრიორიტეტულობას სამხედრო ოპერაციების წარმოებაში არა

მხოლოდ სტრატეგიულ და ოპერატიულ დონეზე, არამედ ტაქტიკურ დონეზეც, და ასევე „ინფორმაციული ომის“ მზარდ როლს.

კითხვა, თუ „ვის რა სახის სამხედრო მეცნიერება, სამხედრო დოქტრინა და სამხედრო პროგნოზირების მეთოდოლოგია სჭირდება და რატომ“, სულაც არ არის მარტივი, როგორც ერთი შეხედვით შეიძლება ჩანდეს. სანამ მასზე პასუხის გაცემას შევეცდებით, უნდა დავუბრუნდეთ ზოგიერთ ფუნდამენტურ ცნებას, როგორიცაა „ომი“ და „სახელმწიფო“, და იმას, თუ როგორ უკავშირდება ისინი სამხედრო მეცნიერებისა და სამხედრო დოქტრინის შინაარსსა და მიზანს.

მაგალითად, შევადაროთ ორი განმარტება, რომლებიც ჩაწერილია ორ ოფიციალურ დოკუმენტში 20 წელზე ნაკლები ინტერვალით. პირველ რიგში, მივმართოთ „საბჭოთა სამხედრო ენციკლოპედიას“¹⁰. იქ „ომი“ განისაზღვრება, როგორც „სოციალურ-პოლიტიკური ფენომენი, პოლიტიკის გაგრძელება ძალადობრივი საშუალებებით... ომში პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად, შეიარაღებული ძალები გამოიყენება როგორც ძირითადი და გადამწყვეტი საშუალება, ასევე ეკონომიკური, დიპლომატიური, იდეოლოგიური და სხვა ბრძოლის საშუალებები“. ხოლო, ახალი „სამხედრო ენციკლოპედია“¹¹ ომს განსაზღვრავს, როგორც „სოციალურ-პოლიტიკურ ფენომენს, რომელიც წარმოადგენს სახელმწიფოებს, ხალხებს, ერებს, კლასებსა და სოციალურ ჯგუფებს შორის სოციალურ-პოლიტიკური, ეკონომიკური, იდეოლოგიური, ასევე ეროვნული, რელიგიური, ტერიტორიული და სხვა წინააღმდეგობების სამხედრო ძალადობის გზით მოგვარების ერთ-ერთ ფორმას... ომი წარმოიშვა საზოგადოების სოციალური დიფერენციაციისა და სახელმწიფოების ჩამოყალიბების შედეგად, როგორც მათ შორის წარმოშობილი წინააღმდეგობების მოგვარების ერთ-ერთი ძალადობრივი საშუალება“. ომის არსი ორი მხრიდან განიხილება. პირველი, პოლიტიკური განზრახვა არის მიზანი, ხოლო ომი მხოლოდ საშუალება. მეორე არის შეიარაღებული ბრძოლა, რომელსაც აქვს პოლიტიკაზე უკუქცევითი გავლენის თვისება.

¹⁰ Советская Военная Энциклопедия, Том 1. А — Бюро Военных Комиссаров <https://surl.li/oottgo>

¹¹ Ibid

და რა არის სახელმწიფო? ეს არის „საბჭოთა სამხედრო ენციკლოპედიის“¹² თვალსაზრისი: „სახელმწიფო არის მმართველი კლასის ორგანიზაცია, მისი პოლიტიკური ძალაუფლების მთავარი ინსტრუმენტი. ექსპლუატაციურ საზოგადოებათვის განკუთვნილია, უზრუნველყოს წარმოების ძირითადი საშუალებების მფლობელების დომინირება მშრომელი მოსახლეობის მასაზე.“ „სამხედრო ენციკლოპედია“ „სახელმწიფოს“ განსაზღვრავს, როგორც „საზოგადოების პოლიტიკური ორგანიზაციის ბირთვს, რომელიც, საზოგადოებრივი ცხოვრების მართვისა და მართვის ფუნქციებთან ერთად, ავითარებს და ახორციელებს პოლიტიკას ქვეყნის სამხედრო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სფეროში, ანუ სამხედრო პოლიტიკაში. მის მიმართულებას განსაზღვრავს სახელმწიფოს სამხედრო-პოლიტიკური კონცეფცია, რომელიც კონცენტრირებულია მის სამხედრო დოქტრინაში და ეფუძნება სამხედრო იდეოლოგიას“. ამრიგად, სახელმწიფო არის პირველადი, რომლის ერთ-ერთი ფუნქციაა სამხედრო პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება. ხოლო სამხედრო პოლიტიკა კონცენტრირებულია სამხედრო დოქტრინაში. ეს არის კავშირი ამ კონცეფციებს შორის. ამრიგად, სახელმწიფო, სამხედრო პოლიტიკა, როგორც სახელმწიფოს საერთო პოლიტიკის განუყოფელი ნაწილი და სამხედრო დოქტრინა, და როგორც სამხედრო მეცნიერებისა და სამხედრო პოლიტიკის კონცენტრირებული ფორმა, წარმოადგენს ერთიან, დინამიურ, რთულ და მიზანმიმართულ სისტემას. ეს სისტემა მიზნად ისახავს სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფას, ომებისა და სამხედრო კონფლიქტების თავიდან აცილებას, სტრატეგიული სტაბილურობის განმტკიცებას - ანუ სახელმწიფოს, საზოგადოებისა და ინდივიდის საიმედო დაცვისთვის ხელსაყრელი პირობების უზრუნველყოფას. უფრო მეტიც, სამხედრო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მშვიდობიანი საშუალებებიც კი ეფექტურია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი ეფუძნება საკმარის სამხედრო ძალას. უნდა ვაღიაროთ, რომ დღემდე სამხედრო მეცნიერებამ არ გამოავლინა თანამედროვე ომის ან შეიარაღებული კონფლიქტის მკაფიო, განზოგადებული ტიპი.

¹²Ibid.

ამიტომ, საქართველოს თავდაცვის ძალები და უმაღლესი სამხედრო სარდლობის ორგანოები მზად უნდა იყვნენ ნებისმიერი ტიპის სამხედრო აგრესიული ქმედებების მოსაგერიებლად. სამხედრო მეცნიერებამ და სამხედრო დოქტრინამ უნდა გაითვალისწინოს მხარეებს შორის ინფორმაციული ომის თეორიისა და პრაქტიკის განვითარების დონე. დღეს დღეობით ეს ყველაზე მნიშვნელოვანი და აქტუალური საკითხია. ჩვენ ღრმად ვართ დარწმუნებულნი, რომ ინფორმაციული ომი კონტროლის ფორმაა, მათ შორის მტერზე კონტროლისა და ჩვენი ჯარების შესაბამისი ორგანოების საქმიანობაზე მსგავსი გავლენისგან დაცვის ჩათვლით. ამიტომ, კონტროლის ეს ფორმა უნდა აისახოს სამხედრო დოქტრინაში. უფრო მეტიც, ინფორმაციული ომი, რა თქმა უნდა, დაკავშირებულია მოულოდნელობისა და მოულოდნელობის საკითხებთან, რომლებიც მიზნად ისახავს, ერთი მხრივ, მტრის მხრიდან ასეთი აქტივობის თავიდან აცილებას და, მეორე მხრივ, კი საკუთარი ქმედებების მოწინააღმდეგე მხარისთვის მოულოდნელ და უეცარის გახდომას. ინფორმაციული ომის თეორიისა და პრაქტიკის შემდგომი გაუმჯობესებისა და მისი ეფექტურობის გაზრდის აუცილებლობასთან გამომდინარე, აუცილებელია დიალექტიკურ ურთიერთობაში „ინფორმაციული ომის“ და „მოულოდნელობის“ ცნებების ზოგადი მეთოდოლოგიური ინტერპრეტაციის შემუშავება და პრობლემების არატრადიციული გადაწყვეტილებების დასაბუთება, ასევე არის სპეციალიზებული კვლევის, გადახედვისა და მათი გადაჭრის ახალი მიდგომების ძიების საჭიროება. სამხედრო დოქტრინის, როგორც სახელმწიფოს სამხედრო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ერთ-ერთი მმართველი ინსტრუმენტის, განხილვა დაკავშირებულია XXI საუკუნისთვის დამახასიათებელი რიგი ახალი ფაქტორების, პირობებისა და გარემოებების გაჩენასთან. ეს, პირველ რიგში, მოიცავს რთული, დინამიური სოციალურ-პოლიტიკური, ორგანიზაციული, ტექნიკური და ინტელექტუალური სისტემების ურთიერთქმედების, ურთიერთდამოკიდებულებისა და ურთიერთზეგავლენის მუდმივად მზარდ როლს.

აღსანიშნავია, რომ სამხედრო უსაფრთხოება გადრაიქმნება ინტელექტუალურ სადაზვევრო, საინფორმაციო, ნავიგაციისა და დარტყმის სისტემად, რაც მოითხოვს განსაკუთრებულ მიდგომას მისი საქმიანობის მართვის მიმართ. სწორედ ყველა

სოციალურ-პოლიტიკური, სამეცნიერო, საგანმანათლებლო და სხვა ორგანოს ფუნქციონირების ოპტიმიზაციისადმი ეს სისტემური, სინერგიული მიდგომა განაპირობებს მათ მიზანმიმართულ მართვას სახელმწიფო მიზნების მიღწევისა და მისი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ინტერესებიდან გამომდინარე.

დღესდღეობით, არსებობს სახელმწიფო უსაფრთხოების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით იდეებისა და შეხედულებების ერთიანი სისტემების საჭიროება. აუცილებელია ეროვნული უსაფრთხოების მკაფიოდ და გასაგებად ჩამოყალიბებული კონცეფცია და სამხედრო უსაფრთხოების დოქტრინა. ეს, პირველ რიგში, აუცილებელია იმ ორგანოებისთვის, ძალებისა და რესურსებისათვის, რომლებიც უშუალოდ ასრულებენ სახელმწიფოს სამხედრო უსაფრთხოების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებულ ამოცანებს.

ამის გათვალისწინებით, ნათელია, თუ რატომ აღმოჩნდა დღეს ასე რთული სამხედრო დოქტრინის მოკლედ და ზუსტად გამოხატვა, მისი მიზნების, ამოცანებისა და სტრუქტურის დასაბუთება და მისი ინტელექტუალური, ინფორმაციული და ეკონომიკური საფუძვლის განმტკიცება. ახალი სამხედრო დოქტრინა უნდა გახდეს ეფექტური ინსტრუმენტი როგორც მთლი სახელმწიფოს, ასევე მისი სტრუქტურების მართვისთვის, რომლებიც უშუალოდ დაკავშირებულია სამხედრო უსაფრთხოების უზრუნველყოფასთან.

სწორედ ამიტომ არის საჭირო სპეციალური ორგანო, რომელიც შედგება სამეცნიერო მენეჯმენტისა და მისი ეფექტურობის შეფასების პროფესიონალი სპეციალისტებისგან. ეს ორგანო მუდმივად უნდა ავითარებდეს სამხედრო დოქტრინას. ეს განპირობებულია სწრაფად ცვალებადი გლობალური ვითარებით და ძალადობრივი ქმედებების ახალი ფორმების გაჩენით, როგორც ტერორისტული, ასევე სხვადასხვა საქმიანობით. ჩვენ უნდა გავითვალისწინოთ ეს ცვლილებები, რომლებიც გაცილებით სწრაფად ხდება, ვიდრე წინა საუკუნეებში. უნდა იქნას გათვალისწინებული. ასეთი მაღალწარმომადგენლობითი ორგანოს დოქტრინის მიმდინარე განვითარება სახელმწიფოს სამსახურში უნდა მოექცეს.

უნდა აღინიშნოს, რომ არ შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ სამხედრო უსაფრთხოების მიზნის მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ ჩვენი სახელმწიფოს მცირე შესაძლე-

ბლოგებით. ეს სერიოზული შეცდომაა. საქართველოს სამხედრო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა სახელმწიფო საქმიანობის უმნიშვნელოვანესი სფეროა. ჩვენ აქედან უნდა გამოვიდეთ და ამ მიზნით შესაბამისი შესაძლებლობები უნდა ვეძებოთ და შევქმნათ.

დღევანდელ სამყაროში, ტექნოლოგიური შესაძლებლობების სწრაფმა ზრდამ, ასევე ინფორმაციის მოპოვების, შეგროვების, დამუშავების, შენახვისა და გაცემის მათემატიკურმა და პროგრამულმა მეთოდებმა გაზარდა ინფორმაციული გავლენის ეფექტურობა საბრძოლო სისტემების ფუნქციონირებაზე, რამაც პოტენციურად შესაძლებელი გახადა უსისხლო გამარჯვება პრაქტიკულად ნებისმიერი მასშტაბის შეიარაღებულ კონფლიქტში. საზოგადოება თვისობრივად ახალ მდგომარეობაში გადადის, რომელიც ინფორმაციის (ცოდნის) მატერიალურ ძალად გამოყენებაზეა დაფუძნებული. ეს ფენომენი „ინფორმატიზაციის“ ძირითად კონცეფციას წარმოადგენს. და ყველა სოციალური სფეროს, მათ შორის სამხედროების, მზარდი ინფორმატიზაცია იწვევს მათი საქმიანობისთვის ინფორმაციული მხარდაჭერი მნიშვნელობის ზრდას. საბრძოლო სისტემებთან მიმართებაში, ამან გამოიწვია ახალი ტერმინის - „ინფორმაციული ომის“ - და მისი სისტემური შინაარსის გაჩენა..

ინფორმაციული ომი, როგორც სისტემა, მოიცავს სამ შემადგენელ ელემენტს: საკუთარი საბრძოლო სისტემების ფუნქციონირების ინფორმაციული მხარდაჭერა; მოწინააღმდეგის საბრძოლო სისტემების ფუნქციონირების ინფორმაციული წინააღმდეგობა; საკუთარი საბრძოლო სისტემების ინფორმაციული დაცვა პოტენციური მოწინააღმდეგის მიერ ინფორმაციული წინააღმდეგობასგან. ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში მუშავდებოდა ინფორმაციის თეორია და მისი რაოდენობის შეფასების მეთოდები, რომელთა გადაცემაც ხდება საკომუნიკაციო საშუალებებით და ასევე მისი მნიშვნელობის ხარიხი მართვის ამოცანების გადასაჭრელად. ამჟამად, ყველაზე აქტუალური საკითხია მეთოდოლოგიური, მათემატიკური და ტექნიკური მეთოდების შემუშავება ინფორმაციის ეფექტურობის შესაფასებლად საკუთარი მართვის სისტემების ფუნქციონირების მხარდაჭერისა და მტრის მართვის სისტემების ჩახშობის კუთხით.

ამ პრობლემის გადაჭრაში მნიშვნელოვანი როლის შესრულება შეუძლიათ სამხედრო სისტემოლოგიის მეთოდებს, როგორცაა ექსპერტული სისტემები, ხელოვნური ინტელექტი და ყველა სახის მოდელირება - სათამაშო და სიტუაციურიდან დაწყებული ევრისტიკულ-მათემატიკურამდე.

შეიძლება ვიკამათოთ იმაზე, არის თუ არა ინფორმაციული იარაღი და ინფორმაციული ომი რეალობა თუ ფიქცია, მაგრამ აღარ არის შესაძლებელი თანამედროვე კონფლიქტებში მათი გამოყენების ობიექტური გამოცდილების და პროგნოზირებული მომავლის იგნორირება. ჩვენ უბრალოდ უნდა გავთავისუფლდეთ ფორმალურად დამტკიცებულ ტერმინოლოგიაზე მიჯაჭვულობისგან, ჩავუღრმავდეთ მათ ახალ შინაარსს და ვიპოვოთ გზები, რათა მომავალში შევძლოთ მათი დანერგვა.

ინფორმაციული უსაფრთხოება, როგორც ინფორმაციული ომის განუყოფელი ნაწილი, მოიცავს საკუთარი საბრძოლო სისტემების ინფორმაციულ დაცვას არახელსაყრელი სოციალურ-ეკონომიკური და ეკოლოგიური პირობებისგან, ასევე მტრის წინააღმდეგობისგან ან სტიქიური უბედურებებისგან; მან უნდა უზრუნველყოს თავისი საბრძოლო სისტემების ეფექტური ფუნქციონირება.

რადგან სამხედრო სისტემოლოგია კვლევის კონკრეტულ ობიექტებად განსაზღვრავს, მეცნიერებას, განათლებას და მენეჯმენტის პერსონალის პრაქტიკული საქმიანობის კონცეპტუალურ საფუძვლებს (მათ შორის სამხედრო ხელოვნების თეორიულ-სისტემურ კონცეფციას), მაშინ ინფორმაციული უსაფრთხოების, როგორც რთული სისტემის პრობლემების გადაჭრის გზები გადის მათი სამეცნიერო კვლევის სისტემოლოგიით, თეორეტიკოსებისა და პრაქტიკოსების ინტელექტუალური პოტენციალის სათანადო დონის შექმნისა და შენარჩუნების სისტემოლოგიით ამ სფეროში, ასევე ორგანიზაციის სისტემოლოგიით და ინფორმაციული უსაფრთხოების პრაქტიკული უზრუნველყოფით. ინფორმაციული უსაფრთხოების საკითხებში სამეცნიერო კვლევის სისტემატოლოგია ეფუძნება მიზნების დასახვას („მიზნების ხის“ აგებას), კრიტერიუმების სისტემის განსაზღვრასა და აღწერას („კრიტერიუმების ხის“ აგებას) ასევე ინფორმაციული უსაფრთხოების სისტემის ფუნქციონირების მოდელების შემუშავებას.

ინტელექტუალური პოტენციალის შექმნისა და ფუნქციონირების სისტემატიზაცია ეფუძნება ინტეგრირებული (სამოქალაქო და სამხედრო) განათლების სისტემას.

უნდა ავლნიშნოთ, რომ ზუსტად ამ მიზნით რამდენიმე წელია, რაც შეიქმნა საქართველოს თავდაცვის ძალებში, სსიპ დავით აღმაშენებლის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემიის სამეცნიერო-კვლევით ცენტრი, რომელიც, მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სამხედრო მეცნიერების აქტუალურ და სამომავლო საკითხების იდენტიფიცირებასა და გადაჭრაში, ასევე მისი შემდგომი განვითარების გზებისა და საშუალებების მეცნიერულად დასაბუთებაში. მისი ყველაზე მნიშვნელოვანი საქმიანობა უნდა გახდეს თავდაცვის ძალების აქტუალური საკითხების მოძიება, კვლევა და სამომავლო პროგნოზირება, რომლის საფუძველზეც, განხორციელდება პრიორიტეტების განსაზღვრა და ნებისმიერი სხვა სამხედრო და არასამხედრო გამოწვევების დაძლევა.

ამ გზით განხილული სამომავლო სამხედრო მეცნიერების პრობლემების თანმიმდევრულობა, შინაარსი, სისტემატურობა და სირთულე მკვეთრად ჩანს სამხედრო სამეცნიერო კვლევით ცენტრის მიერ ორგანიზებული ყოველწლიური სამეცნიერო კონფერენციების თემებში.

საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია წარმოადგენს ქვეყნის თავდაცვის სისტემის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს სტრუქტურულ ქვაკუთხედს, რომელიც უზრუნველყოფს სამხედრო განათლების, კვლევისა და პროფესიული განვითარების მაღალ ხარისხს. მისი მიზანია თანამედროვე ცოდნაზე, სამხედრო გამოცდილებაზე და ეროვნული ფასეულობების პატივისცემაზე დაფუძნებული ოფიცერთა კორპუსის ჩამოყალიბება. აკადემიის საგანმანათლებლო საქმიანობა მიმართულია ისეთი ოფიცრებისა და სამხედრო ლიდერების აღზრდისკენ, რომელთაც გააჩნიათ არა მხოლოდ პროფესიული ცოდნა, არამედ ეროვნული თვითშეგნება, მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობა და კრიტიკული აზროვნების უნარი. რომლებიც შეძლებენ ქვეყნის უსაფრთხოების განმტკიცებასა და საერთაშორისო უსაფრთხოების

სისტემებში საქართველოს ღირსეულ მონაწილეობას, აგრეთვე ოფიცრების მომზადება მაღალი დონის სამხედრო-საგამომძიებლო, ანალიტიკური და მენეჯერული უნარების განვითარებით.¹³

საგანმანათლებლო პროცესი ინტეგრირებულია საერთაშორისო სტანდარტებთან: აკადემია თანამშრომლობს ნატოსა და ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოების სამხედრო სასწავლებლებთან, ახორციელებს გაცვლით პროგრამებსა და ერთობლივ კვლევით პროექტებს. ეს ხელს უწყობს კადრების ინტერნაციონალიზაციასა და თანამედროვე სამხედრო ცოდნის ტრანსფერს.

აღსანიშნავია, რომ გარდა პროფესიული განათლებისა, დიდი ყურადღება ეთმობა სამეცნიერო და კვლევით საქმიანობას.

აკადემიის ერთ-ერთ სამეცნიერო მიმართულებად ითვლება კვლევითი საქმიანობა, რომელიც მოიცავს სამხედრო მეცნიერების, უსაფრთხოების პოლიტიკისა და ტექნოლოგიური ინოვაციების საკითხებს. აკადემიის მკვლევრები სწავლობენ თავდაცვის პოლიტიკის, სამხედრო სტრატეგიის, ტექნოლოგიური ინოვაციების და უსაფრთხოების კულტურის საკითხებს, რაც ეროვნული თავდაცვის სისტემის გაძლიერებას ემსახურება.

აკადემიის სამეცნიერო მოღვაწეობა მიზნად ისახავს კვლევის კულტურის ჩამოყალიბებას, ინოვაციური სამხედრო აზროვნების განვითარებასა და ეროვნული თავდაცვის პოლიტიკის მხარდაჭერას.

ეროვნული თავდაცვის აკადემიის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის მკვლევარები ასევე მონაწილეობენ რეგიონულ და საერთაშორისო კონფერენციებში, ახორციელებენ კვლევით პროექტებს ნატოსა და ევროკავშირის ქვეყნების პარტნიორ ინსტიტუტებთან ერთად.

კვლევის შედეგები ხშირად გამოიყენება ეროვნული თავდაცვის სისტემის დაგეგმვისა და რეფორმირების პროცესში.

¹³სსიპ-დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია <https://surl.lt/qpfjdg> (გადამოწმებულია 24.11.2025)

აკადემიის საგანმანათლებლო საქმიანობა მჭიდროდ არის დაკავშირებული სამეცნიერო კვლევით კომპონენტთან, რომლის მნიშვნელოვან გამოხატულებასაც წარმოადგენს აკადემიის სამეცნიერო ჟურნალი.

საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია თავისი საგანმანათლებლო და სამეცნიერო მოღვაწეობით წარმოადგენს ეროვნული უსაფრთხოების ინტელექტუალურ საყრდენს. ჟურნალი „სამხედრო შრომები“ კი ამ სისტემის მეცნიერული სარკეა — სივრცე, სადაც ხორციელდება სამხედრო ცოდნის განვითარება, გამოცდილების გაცვლა და ინოვაციური იდეების გაზიარება. აკადემიისა და ჟურნალის ერთობლივი საქმიანობა აყალიბებს მეცნიერების, განათლებისა და თავდაცვის ორგანულ სინთეზს, რაც წარმოადგენს თანამედროვე სამხედრო სახელმწიფოს ფუნდამენტურ პრინციპს.

2001 წელს აკადემიაში დაარსდა სამეცნიერო ჟურნალი — „შრომები“, რომელშიც გამოიცემოდა, როგორც სხვადასხვა სფეროს თემატიკის სამეცნიერო ნაშრომები ასევე სამხედრო თემატიკის ნაშრომები. აღსანიშნავია, რომ 2021 წლიდან ჟურნალ „შრომები“-დან, გამოიყო სამხედრო თემები და ეროვნული თავდაცვის აკადემიამ დაიწყო ჟურნალ „სამხედრო შრომების“ გამოცემა. იგი დღემდე წარმატებით ამართლებს თავის სახელს, მნიშვნელოვან ყურადღებას უთმობს სამხედრო მეცნიერების ყველაზე აქტუალური საკითხების იდენტიფიცირებასა და გადაჭრას, როგორც მდიდარ ისტორიულ გამოცდილებაზე, ასევე სამხედრო-სამეცნიერო პროგნოზირებაზე დაყრდნობით. სამეცნიერო ჟურნალ „სამხედრო შრომებში“ კვლევები მოიცავს: სამხედრო პოლიტიკას, სტრატეგიას, ოპერატიული ხელოვნებას და ტაქტიკას, როგორც ახლო და შორეულ მომავალზე.

სამეცნიერო ჟურნალი „სამხედრო შრომები“ წარმოადგენს პლატფორმას, სადაც ცენტრისა და სამხედრო მოსამსახურეების კვლევითი ნაშრომები სისტემატურად ქვეყნდება. ჟურნალის მნიშვნელობა გამოიხატება შემდეგში:

- ხელს უწყობს სამხედრო მეცნიერების განვითარების პროცესს საქართველოში;
- აძლიერებს აკადემიურ დისკურსს თავდაცვის სფეროში;
- აძლევს სამხედრო მოსამსახურეებს შესაძლებლობას წარმოაჩინონ საკუთარი კვლევები ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე.

უნდა ავლნიშნოთ, რომ დღეს დღეობით ახალ გამოწვევებს, განსაკუთრებით თანამედროვე პირობებში, ბუნებრივია, ახალი ძალებით, საშუალებებითა და მეთოდებით უნდა გავუმკლავდეთ. მათ შორის, საერთაშორისო და ადგილობრივ კონფერენციებზე, რომელთაც უკეთეს ორგანიზებას აკადემიის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი, ყურადღება მახვილდება სამხედრო და არასამხედრო საშუალებების დაბალანსებული კომბინაციის როლზე, ასევე კვლევებიდან იკვეთება ის ფაქტი რომ სამხედრო-პოლიტიკური სიტუაციის და პრაქტიკულ სადაზვერვო საქმიანობაში არასაკმარისი ყურადღება ექცევა, მრავალი საერთაშორისო და ტრანსნაციონალურ ძალებს, განსაკუთრებით კი მათ ფარული პოლიტიკურ და ეკონომიკურ, ანალიტიკური ცენტრებისა და ქვეყანაში სხვადასხვა არსებული შესაბამისი ფილიალების შეღწევისა და იდენტიფიცირებას.

დასკვნა

დასკვნის სახით, საჭიროა სისტემატური სამეცნიერო არასამხედრო კონტროლების შემუშავება, შესაბამისი ფართო პერსონალის მომზადება და ბრძოლის ყველა ფორმის პრაქტიკული დაუფლება. სახელმწიფოს, საზოგადოებისა და ინდივიდების მთავარი ამოცანაა, მეცნიერულად დასაბუთებული პროგნოზირების, შორსმჭვრეტელობის, დაზვერვისა და საქმიანობის ყველა სფეროში არსებული მდგომარეობის ცოდნის საფუძველზე, უპირველეს ყოვლისა, წარმოქმნილი საფრთხეების პრევენცია და განეიტრალება. თუ ეს ვერ ხერხდება, მათზე სწრაფი და ეფექტური რეაგირება, ქვეყნის ცხოვრების ყველა სფეროში საიმედო უსაფრთხოების უზრუნველყოფით.

აღსანიშნავია, რომ ინფორმაციული ომი სულ უფრო მწვავე ხდება, იგი მოიცავს ბრძოლის ყველა ფორმას და ახერხებს მათში ინტეგრირებას დაწყებული დიპლომატიური, ეკონომიკური და შეიარაღებული დამთავრებული, ამავდროულად, ის შედარებით დამოუკიდებელია. ინფორმაცია და ინფორმაციული ტექნოლოგიები სულ უფრო ეფექტურ იარაღად იქცევა და მათი დაუფლება არა მხოლოდ სულიერი, არამედ მთელი ეროვნული უსაფრთხოების სისტემისთვის უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა. სამეცნიერო კონფერენციებზე ეს იდეები მხარდაჭერილი და

განვითარებული უნდა იყოს მონაწილეთა გამოსვლებში. ეს პრობლემები უნდა გადაიჭრას სხვადასხვა ტიპის არსებული და მომავალი საინფორმაციო აქტივების ინტეგრაციით, მათი სამსახურებრივი კუთვნილების მიუხედავად, სადაზვერვო და საინფორმაციო ველის შექმნით და შესაბამისი სამეთაურო და კონტროლის სისტემის შექმნით, რომელსაც შეუძლია ამ ინფორმაციის დამუშავება ჯარებისა და საჰაერო თავდაცვის ძალების გამოყენების შესახებ დროული გადაწყვეტილებების მისაღებად. ამრიგად, შეიარაღებული კონფლიქტი ამჟამინდელ ეტაპზე ვითარდება საბრძოლო სისტემებს შორის, როგორც რთულ ინტელექტუალურ, ინფორმაციულ და ორგანიზაციულ/ტექნიკურ ფუნქციურ ორგანიზმებს შორის ურთიერთდაპირისპირების პროცესად, რაც ფუნდამენტურ ცვლილებებს იწვევს შეიარაღებული კონფლიქტის ბუნებაში. ჩნდება ჯარების ახალი ფორმებით და მეთოდებით საბრძოლო და ოპერაციებში გამოყენება. სისტემურ-თეორიული მიდგომის საფუძველზე, საკუთარი და მოწინააღმდეგე ჯარების (ძალების) ჯგუფები უნდა განვიხილოთ, როგორც ორგანიზაციული და ინფორმაციული ხასიათის რთული, ანტაგონისტური, დინამიური სისტემები (საბრძოლო სისტემები). ჩვენი აზრით, სწორედ ამის საფუძველზე უნდა განვითარდეს სამხედრო მეცნიერების სისტემა და სამხედრო სამეცნიერო პროგნოზირების მეთოდოლოგია, ფორმულირებული ტერმინოლოგიისა და „დამკვიდრებული ვარაუდების“ გაუთვალისწინებლად.

ბიბლიოგრაფია

- Freedman, L. (2018). *Strategy: A History*. Oxford University Press.
- Gray, C. S. (2016). *Modern Strategy*. Oxford University Press.
- Krepinevich, A. F. (2014). *The Military-Technical Revolution and Military Strategy*. Center for Strategic and Budgetary Assessments.
- Singer, P. W. (2009). *Wired for War: The Robotics Revolution and Conflict in the 21st Century*. Penguin.
- Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA). Official website. <https://www.darpa.mil>
- Israeli Ministry of Defense. *Defense R&D Overview*. <https://www.mod.gov.il>
- საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია. *სამეცნიერო კვლევითი საქმიანობა*. თბილისი, 2022.
- Georgian Ministry of Defense. *Annual Report on Defense Budget and Research Investments*. 2023.

NATO Science & Technology Organization. *Emerging Military Technologies*. 2021.

Kaldor, M. (2012). *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. Stanford University Press.